

feldolgozási kivágást mérjük be akkor is, ha az előttünk álló törzsrészt más célra gazdaságosan nem tudjuk bemérni. Ezt a szabályt egyébként minden esetben alkalmaznunk kell a hossztolások során.

Az ismertetett szabállyal szemben a legkisebb engedményt sem tenném, sem a bányafa, sem más értékesebb választék, még kevésbé a fűrészrönk rovására, még akkor sem, ha harmadosztályú cserrönkről van szó. Főleg addig nem tehetünk kivételeket, amíg a fakitermelés irányító közegei a leckét jól meg nem tanulják. Bármilyen gondosan szakaszolunk, továbbra is fentmarad a tűzifából való átválogatás szükségessége. Az érték többlet számottevő, s nem szabad figyelmen kívül hagyni.

Ez a probléma felveti az 1 m hosszától eltérő tűzifatermelés gondolatát. A követendő eljárás módozatait a helyi körülmények szabják meg, amit az erdőgazdaságoknak meg kell tudni oldani, annál is inkább, mert *a megoldás kizárólag jutalmazási és szervezési kérdés.*

A fagyártmánytermelés közvetlen nyereségéről szóló *legenda* általában rossz munkára csábítja az erdőgazdaságok dolgozóit. A felületes elmélkedés is azt mutatja, hogy az árrendezést komoly, hozzáértő szakemberek végezték, akiknek a gazdasági élet igen sokat köszönhet, mert a feladat helyes mérlegelésével készült árrendezés tette lehetővé az eddig elért jelentős fejlődést is. Menetközben felmerül azonban az a gondolat, hogy némi *további árrendezés is szükséges volna:*

a) A keménylomb kivágás egységára a fagyártmányfeldolgozási kivágás egységáránál nem lehet alacsonyabb.

b) A lombrúdfa egységára (a szőlőkaró termelésre való figyelemmel) nem lehet a fagyártmányfeldolgozási kivágás egységáránál alacsonyabb, ellenkező esetben a lombrúdfa árának a termelésre nincsen ösztönző hatása.

c) Egyes ráfizetéssel járó fagyártmányok egységárát fel kellene emelni az önköltségi szintre, de még célszerűbben meg lehetne oldani a kérdést az egységárak arányosításával. Közelebbről meghatározva kb. 30,— Ft/m³-rel kellene csökkenteni, hogy a fagyártmánytermelésnél közvetlenül mutatkozó ráfizetés eltűnjék. Ez a megoldás talán azt is elősegítené, hogy a fagyártmányfeldolgozásra kevesebb értékesebb választék kerüljön.

Becsüljük meg élőfagyűjteményeinket

PAPP JÓZSEF

Múzeumainkba rendszeresen összegyűjtötték a letűnt korok emlékeinek, valamint a jelenkor kultúrfejlődésének dokumentumait. A közönség általában hozzá van szokva, hogy e helyeken különböző rendszer szerinti csoportosításokban, de mindig holt anyagot találjon. Vannak azonban élő anyagokból összeállított múzeumaink is, s ezek közül bennünket elsősorban az élőfák múzeumai, az ún. arborétumok érdekelnek, (a latin arbor = fa, arborétum = fáskert, fagyűjtemény).

Hazánk nem gazdag ily gyűjteményekben, annál nagyobb gonddal kellene tehát örködnünk felette, hogy kultúránknak ezeket a különleges értékeit szakszerűen gondozva örizzük meg utódaink számára. Arborétumaink fő bece — amellet, hogy művészi alkotások is — természettudo-

A zsennyei „1000 éves tölgy”. Herman Lipót festőművész rajza

mányos értékükben rejlik. Az ily gyűjtemények tanulmányozása árán szerzett tapasztalatok útmutatást nyújthatnak a kormányzatunk rendelkezése folytán nagymértékben meginduló országfásítási munkákhoz, a Balaton-környékének erdészeti-kertészeti rendezéséhez, s számtalan más felmerülő probléma megoldásához. A nálunk is meghonosítható exótákkal ismerkedő fiatalság keresve sem találhat jobb tanuló terepet, mint amit a dendrológiai értékekben gazdag fáskertek nyújtanak. Az ezekben található, fejlett szép példányok elláthatják egyúttal szaporító anyaggal is csemetékertjeinket.

Sajnos nem mindenütt becsülik meg kellően ezeket az értékeinket.

Vas megyében, Rum község mellett, a Rába egykori öntésterületén, a gondos kezekben lévő zsenyei arborétum közvetlen közelében van Magyarország egyik legidősebb fája, a 10 méter mellmagassági körméretet meghaladó törzsű, úgynevezett „1000 éves tölgy“ (*Quercus robur*), — amely bizony több, szeretetteljesebb gondozást igényelne. Bár egyébként jó egészségnek örvend a fa-aggastyán, sokat szenved a reátelepedett sárga fagyöngyök kinzásától és senki nincs, aki megszabadítaná e kártevő nyugtól. A körülötte levő kiserdőt a közelmúltban kivágták. Pedig e kiserdő vépte eddig a szélviharok tombolása idején, ez a kiserdő biztosította számára a kellő mikroklimát, — s kérdés: miként viseli majd el környezetének goromba kézzel történt megváltoztatását. (Képét Herman Lipót festőművész rajzolta e cikk számára.)

Zsennyén csak egy fa-matuzsálem léte forog veszélyben, de a Szombathely melletti Vép arborétumát teljes egészében végveszedelem fenyegeti, noha dendrológiai értékei alapján az ország első gyűjteményei közé tartozik. Az arborétumnak jelenleg nincs semmiféle kerítése, kecskék, disznók, szarvasmarhák legelnek benne, s a gondozatlanság okozta káron kívül súlyos rongálásoknak van kitéve lelkiismeretlen egyének részéről is. Sürgős feladat volna a jelenlegi állapot azonnali megszüntetése. Pe-

A Vépi-Arborétum idős fapéldányai

	Mellm. körm.	Magas- ság
<i>Abies alba</i> Mill. jegenyefenyő	260 cm	30 m
<i>Abies cilicica</i> Carr. kisázsiai jegenyefenyő	390 cm	35 m
<i>Abies procera</i> Rehd. (= <i>A. nobilis</i> Ldl.)	290 cm	30 m
<i>Abies nordmanniana</i> Spach. nordmann jegenyefenyő	340 cm	35 m
<i>Juniperus virginiana</i> L. virginiai borókafenyő	155 cm	25 m
<i>Picea orientalis</i> Lk. kaukázusi lucfenyő	220 cm	35 m
<i>Pseudotsuga menziesii</i> Fr. (= taxifenyő) duglászfenyő	270 cm	32 m
<i>Sequoia gigantea</i> Decne. mamutfenyő	390 + 400 cm	35 m
<i>Taxodium ascendens</i> Brongn. mocsárciprus		20 m
<i>Taxodium distichum</i> Rich. mocsárciprus		22 m
<i>Tsuga canadensis</i> Carr. hemlockfenyő	135 + 180 cm	20 + 25 m
<i>Acer cappadocicum rubrum</i> pontusi juhar	245 cm	25 m
<i>Hedera helix</i> L. repkényborostyán	90 cm	15 m
<i>Quercus alba</i> L. fehértölgy	165 cm	25 m
<i>Quercus alba elongata</i> Dipp. fehértölgy	175 cm	25 m
<i>Quercus bicolor</i> Willd. kétszínű tölgy	240 + 255 cm	25 m
<i>Quercus castaneifolia</i> C. A. Mey. gesztenyelevelű tölgy (egyetlen hazai példány)	260 cm	35 m
<i>Quercus frainetto</i> Ten. (= conferta) magyar tölgy (legnagyobb hazai példányunk)	550 cm	35 m
<i>Quercus petraea mespilifolia</i> Wallr.	460 cm	35 m
<i>Quercus prinus</i> L. kosártölgy	260 cm	30 m
<i>Tilia cordata</i> Mill. kislevelű hárs	380 cm	30 m

dig bő adatsort találhatunk e gyűjteményről nemcsak a hazai, de a külföldi irodalomban is, hol különösen fenyő- és tölgy-gyűjteményének gazdagságát emelik ki.

Nem nyíltott rá alkalmam, hogy teljes egészében áttanulmányozhassam e nagy arborétum minden zegét-zugát, a „famúzeum“-nak csak a feltűnőbb egységeiről mellékelem a felmért adatok sorát, de ez is elég bizonyíték reá, mily kincseket rejtegető gyűjtemény ez, — mily nagy kár lenne tehát veszni hagyni!

Termeljünk cserzőanyagot a gesztenyefából

CSORDÁS MIKLÓS erdőmérnök, Kiskomárom

A népgazdaságnak állandóan szüksége van a növényi cserzőanyagokra, mert a bőr tökéletes, — minden igényt kielégítő — cserzése kizárólag vegyi anyagokkal nem oldható meg. A növényi cserzőanyagokban is olyan nagy különbségek vannak, hogy a bőr megkívánt minőségének elérését csak egyes növények cserzőanyagának felhasználásával lehet elérni. Mivel a legjobb minőségű bőrt a tölgykéregből kivont cserzősavval való cserzéssel tudja a bőrripar előállítani, természetes, hogy a növekvő igények kielégítése állandó nagymennyiségű tölgykéreg termelését kívánja meg.

Az igény nagy, kielégítése azonban különböző nehézségekbe ütközik. A legjobb minőségű vagyis a csöves kérget csak a tavaszi nedvkeringés megindulása után lehet termelni. Mivel ezen időben — az egyidejűleg meginduló sűrűs mezőgazdasági munkák miatt — a legtöbb helyen termelőmunkást nem igen lehet kapni, kénytelenek vagyunk a gyengébb minőségű faragott kérget is termelni. A faragott kéregtermelést szükségessé teszi még az is, hogy a gyériteésekből kikerülő tölgy nem fedezi a szükséges cserzőkéreg mennyiségét, így a véghasználati állományokban is kell kérget termelni. Köztudomású azonban, hogy a faragott kéreg a legrosszabb minőségű.

Ha a tölgykéreg cserzősav tartalmát vizsgáljuk, azt is meg kell állapítani, hogy a tavaszi termelésnél a cserzősav mennyisége a legkisebb. A cserzősav a fa asszimilációs tevékenysége következtében keletkezik. Mivel a vegetációs időszak április-májusban veszi kezdetét, a fában levő cserzősav ebben az időpontban a legkisebb, az asszimiláció megkezdésével növekszik és maximumát augusztusban éri el. A tölgykéreg cserzősav tartalmát a szabvány átlag 5,6%-ban állapítja meg. Az egyes minőségi osztályokban ez lényegesen változik, mert míg a tükörkéregnél 7% a minimális követelmény, addig a faragott kéregnél csak 3,2%. A legtöbb esetben, a mi termelési módunknál — mivel a legkevesebb a tükörkéreg — az átlag nem is nagyobb 5,6%-nál.

Nem azért mutatok rá ezekre, mintha a tölgykéreg termelés megszüntetését akarnám elérni, csak azt szeretném elérni, hogy olyan kérget vagy faanyagot termeljünk, amely a népgazdaság cserzősav igényét kielégíti és az erdőgazdaságok számításainak is jobban megfelel. Ne erőszakoljuk ezért az alacsony cserzősav tartalmú idős állományok parás kérgének, vagy a fiatal állományok faragott kérgének termelését. Inkább javaslatot tesztek egy olyan fafajnak a cserzősav termelésbe való bekapcsolására, amelynek felhasználását a szakirodalom tárgyalja, de a gyakorlatban még nincs megvalósítva. Minőségileg a tölgykéreggel egyenértékű cserzősavat szolgáltat, olcsóbban termelhető és lényegesen nagyobb százalékban tartalmaz cserzősavat a tölgynél. Ez a fafaj a szelídgesztenye.

A szelídgesztenye már most is elég nagy területet foglal el és telepítése mind nagyobb területekre terjed ki. Figyelembe kell még venni azt is, hogy megfelelő termőhelyen — s ez lényegesen nagyobb az eddig elfoglaltnál — legalább még egyszer olyan gyorsan nő, mint a tölgy. A legdöntőbb szempontja a szelídgesztenye cserzősav termelésre való felhasználásának az, hogy a farészek is oly mennyiségben tartalmaznak cserzősavat, hogy kivonása kifizetődik.

A szakirodalomban található adatok szerint 12—20 éves korban a farészek cserzősav tartalma tölgynél 0,5—1,5%, szelídgesztenyénél 5—10%. A tölgynél a törzs-rész kérge tartalmazza a legtöbb cserzősavat és annak mennyisége a fő-, illetve a